

บทที่ 6

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

รายงานการวิจัยในบทนี้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทที่ อบต. ปฏิบัติจริงในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามการรับรู้ของ อบต. และผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความคาดหวังของ อบต. และผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อวิเคราะห์ความพร้อม ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ อบต.

คำถามในการวิจัย

1. อบต. มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับใด ประเภทใด รูปแบบใด และมีวิธีการจัดการอย่างไร
2. อบต. มีบทบาทในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระดับใด ประเภทใด รูปแบบใด และมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในเรื่องใด และด้วยวิธีการใด
3. ความคาดหวังของ อบต. เกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร
4. ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร
5. ความพร้อม ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) และการวิจัยจากกรณีศึกษา (Case study) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อบต. จำนวน 617 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ อบต. จำนวน 242 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ อบต. คือ 1) ประธานกรรมการบริหาร อบต. จำนวน 242 คน 2) ปลัด อบต. จำนวน 242 คน 3) ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 165 คน และ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 290 คน 4) ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 165 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่

- 1) แบบสอบถาม 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน และแบบสอบถามผู้อำนวยการ ศบอ.
- 2) แบบสำรวจข้อมูล อบต.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและแบบสำรวจไปยังกลุ่มตัวอย่าง และขอให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามส่งคืนมาทางไปรษณีย์ ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กันยายน ถึงตุลาคม 2544

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2. การวิจัยจากกรณีศึกษา

การศึกษาเฉพาะกรณีในส่วนนี้เป็นการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเจาะลึกในรายละเอียดต่างๆ ซึ่งจะช่วยทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น และเป็นการตรวจสอบจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อบต. ที่ได้จัดตั้งขึ้นในปี 2538 จำนวน 617 แห่ง กรณีศึกษามีจำนวน 2 แห่ง โดยพิจารณาเลือก อบต. ที่มีบทบาทด้านการศึกษามาก คือ อบต. ที่จัดการศึกษาเอง และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น จำนวน 1 แห่ง และอบต. ที่มีบทบาทด้านการศึกษาน้อย คือ อบต. ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเท่านั้น จำนวน 1 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแนวทางการสัมภาษณ์ประธานกรรมการบริหาร อบต. ปลัด อบต. ผู้บริหารโรงเรียน และผู้อำนวยการ ศบอ. และแบบบันทึกการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการหลัก 3 วิธี คือ การศึกษาเอกสาร การสังเกตโดยใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปจากข้อมูลและการวิเคราะห์ส่วนประกอบ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ข้อค้นพบสำคัญสรุปจากการสอบถามประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้อำนวยการ ศบอ. พบว่า

1.1 บทบาทที่ อบต. ปฏิบัติจริงในการจัดและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

1) การจัดการศึกษา

อบต. จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพียงระดับเดียว รูปแบบที่จัดครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษานอกระบบที่จัดส่วนใหญ่ ได้แก่ การจัดกิจกรรม อบรม ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ การจัดศูนย์กีฬา / นันทนาการ / ลานกีฬา และการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การจัดการศึกษาของ อบต. ดำเนินการครอบคลุมงานบริหารทั้ง 4 ด้านได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป

2) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

หน่วยงานที่ อบต. มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ ได้แก่ โรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วิธีการหรือลักษณะที่ อบต. มีส่วนร่วม คือ การร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัด ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ให้ความเห็นหรือคำปรึกษา เป็นกรรมการสถานศึกษา สละกำลังกาย และให้การสนับสนุนงบประมาณ ระดับการศึกษา ที่ อบต. มีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา โดยระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมีส่วนร่วมลดลง อบต. มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระบบ กับโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา และการศึกษานอกระบบ อบต. ร่วมจัดกิจกรรม อบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ จัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย อบต. ร่วมจัดศูนย์กีฬา นันทนาการ ลานกีฬา ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เรื่องที่ อบต. มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เป็นงานบริหารทั่วไปและงานงบประมาณ

บทบาทที่ อบต. ปฏิบัติจริงในการมีส่วนร่วมตามการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะที่ อบต. มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ คือ เป็นกรรมการสถานศึกษา ร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัด ให้การสนับสนุนงบประมาณ และให้ความเห็นหรือคำปรึกษา เรื่องที่ อบต. มีส่วนร่วมจัดการศึกษา ส่วนใหญ่เกี่ยวกับ งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

1.2 ความคาดหวังของ อบต. และผู้ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1) บทบาทตามความคาดหวังในการจัดการศึกษา

ประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. ส่วนใหญ่คาดหวังว่า อบต. ควรจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ผู้บริหารสถานศึกษาคาดหวังให้จัดถึงระดับประถมศึกษา อบต. และผู้บริหารสถานศึกษาคาดหวังให้ อบต. จัดการศึกษาในระบบในรูปแบบโรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับประถมศึกษา การศึกษานอกระบบ คาดหวังให้จัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ศูนย์การเรียนชุมชน ศูนย์ฝึกอาชีพ และการจัดกิจกรรม อบรม ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจัดห้องสมุดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์เยาวชน ศูนย์กีฬา นันทนาการ ลานกีฬา ในการจัดการศึกษา อบต. ควรดำเนินการ ทั้ง 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป

2) บทบาทตามความคาดหวังในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

อบต. และผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ คาดหวัง ให้ อบต. มีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยการให้ความเห็นหรือคำปรึกษา เป็นกรรมการสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณ

วัสดุอุปกรณ์ กำลังกาย เป็นวิทยากร และร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัด ระดับการศึกษาที่ อบต. ควรมีส่วนร่วม คือ ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยระดับที่สูงขึ้นมี ผู้คาดหวังลดลง การศึกษาในระบบ ควรจัดในรูปแบบโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษานอกระบบ ควรจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ศูนย์การเรียนชุมชน ศูนย์ฝึกอาชีพ และการจัดกิจกรรม อบรมให้ ความรู้ด้านต่างๆ สำหรับการศึกษิตตามอัธยาศัย ควรจัดในรูปแบบห้องสมุด ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน ศูนย์เยาวชน ศูนย์กีฬา นันทนาการ ลานกีฬา และควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้ง 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป

1.3 ความพร้อมของ อบต. ในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความเห็นของ อบต. และผู้ที่เกี่ยวข้อง

1) ความพร้อมของ อบต. ในการจัดการศึกษา

ในปี 2544 อบต. เห็นว่า อบต.พร้อมจัดการศึกษาในระบบ ระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษานอกระบบ พร้อมจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการศึกษาตามอัธยาศัย พร้อมจัดทุกรายการ ยกเว้นห้องสมุด แต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต. ไม่พร้อมจัดการศึกษาทุกระดับและทุกรูปแบบ ส่วนเรื่องที่ อบต. มีความพร้อม ทั้ง อบต. และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต.พร้อมในเรื่องงานบริหารทั่วไป

ในปี 2549 อบต. เห็นว่า อบต. พร้อมจัดระดับก่อนประถมศึกษาและ ประถมศึกษา ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่า พร้อมในระดับก่อนประถมศึกษาเท่านั้น สำหรับการศึกษานอกระบบ อบต. เห็นว่า พร้อมจัดการศึกษาทุกรูปแบบ แต่ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่า อบต. ไม่พร้อมจัดศูนย์ฝึกอาชีพ ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้ง อบต. และผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่า อบต. พร้อมจัดในทุกรูปแบบ และพร้อมจัดการศึกษาทั้ง 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป กล่าวได้ว่า ในปี 2549 ทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า อบต. มีความพร้อมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นจากปี 2544 ในทุกระดับ ทุกรูปแบบและทุกเรื่อง

2) ความพร้อมของ อบต. ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

ในปี 2544 อบต. เห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาถึงระดับ ประถมศึกษา แต่ผู้บริหารเห็นว่า อบต. ไม่พร้อมมีส่วนร่วมทุกระดับการศึกษา การศึกษาใน ระบบ อบต. เห็นว่า อบต. พร้อมร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาถึง ประถมศึกษา แต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต. ไม่พร้อมมีส่วนร่วมจัด การศึกษานอกระบบ อบต. พร้อมจัดทุกรายการ ยกเว้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ที่จัดการศึกษาสายสามัญ

และศูนย์ฝึกอาชีพ ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต.ไม่พร้อมมีส่วนร่วมจัดทุกรายการ การศึกษาตามอัธยาศัย อบต. เห็นว่าพร้อมมีส่วนร่วมจัดทุกรายการ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต.ไม่พร้อมมีส่วนร่วมจัด ส่วนเรื่องที่ อบต. พร้อมมีส่วนร่วม อบต. เห็นว่า พร้อมมีส่วนร่วมในงานบริหารทั่วไป งานงบประมาณ และงานวิชาการ แต่ผู้บริหารเห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมเฉพาะงานบริหารทั่วไป สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วม อบต. พร้อมมีส่วนร่วมในทุกรายการแต่ผู้บริหารเห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาและร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัด

ในปี 2549 อบต. เห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ขณะที่ผู้บริหารเห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาในระบบ อบต. เห็นว่าพร้อมร่วมจัดถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต. พร้อมร่วมจัดถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษานอกระบบ อบต. เห็นว่า อบต.พร้อมมีส่วนร่วมทุกรายการ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า อบต. พร้อมทุกรายการ ยกเว้น ศูนย์ฝึกอาชีพ สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมทุกรายการ สำหรับเรื่องที่ อบต. พร้อมมีส่วนร่วม อบต. เห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมในทุกงาน ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่า อบต. พร้อมมีส่วนร่วมในทุกลักษณะ

1.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ อบต. ตามความเห็นของ อบต. และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ อบต. ปัจจัยเกี่ยวกับ อบต. ที่ส่งเสริมทั้งการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ได้แก่ การมีคณะกรรมการการศึกษาของ อบต. การจัดให้มีหน่วยงานด้านการศึกษาอยู่ในโครงสร้างองค์การของ อบต. เจตคติของสมาชิก อบต. ที่มีต่อการศึกษา ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้บริหาร อบต. และเจตคติของบุคลากร อบต. ที่มีต่อการศึกษา ส่วนรายได้ของ อบต. เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมแต่ไม่ได้เป็นปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา ได้แก่ การที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ อบต. มีส่วนร่วมหรือจัดการศึกษา ความสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ อบต. ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และความสัมพันธ์ของครูกับ อบต. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้มีการจัดสรรรายได้ให้ อบต. ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น นโยบายของรัฐที่กำหนดให้ อบต. มีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษาและมีมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ อบต. จัดการศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของ อบต. ปัจจัยเกี่ยวกับ อบต. ได้แก่ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจ ความสะดวกของสมาชิกสภา อบต. และบุคลากรของ อบต. จำนวนบุคลากรของ อบต. อาคาร สถานที่และอุปกรณ์ และสภาพเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้ของ อบต. เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของครูกับ อบต. และความสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ อบต. เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาของ อบต. สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียว

2. ผลการวิจัยจากกรณีศึกษา

2.1 บทบาทที่ อบต. ปฏิบัติจริงในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

ผลการศึกษาจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง สรุปได้ว่า โดยภาพรวมมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ มีกรณีศึกษาทั้งที่จัดและไม่ได้จัดการศึกษา กรณีศึกษาที่จัดการศึกษา มีการจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจัดอบรมวิชาชีพ โดยมีข้อค้นพบเพิ่มเติม คือ งานการศึกษาเป็นงานฝากอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานปลัด อบต. เนื่องจากยังไม่มีส่วนงานและบุคลากรที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรง รองปลัด อบต. ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลงานด้านการศึกษา มีงานที่อยู่ในความรับผิดชอบหลายด้าน ไม่มีพื้นความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษามาก่อน ทำให้ไม่มีเวลาดูแลศูนย์ฯ หรือให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการได้เท่าที่ควร การจัดอบรมวิชาชีพยังไม่ประสบผลสำเร็จและคุ้มค่าการลงทุนเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการวางแผนและการเตรียมการที่ดี และเป็นการจัดที่สอดคล้องกับความต้องการของ อบต. มากกว่าความต้องการหรือความจำเป็นของประชาชน รวมทั้งขาดการประสานงานในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่มีประสบการณ์ด้านการอบรมวิชาชีพและการส่งเสริมอาชีพ

ในด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยภาพรวมสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ ทั้ง 2 กรณีศึกษามีบทบาทในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียน และ ศบอ. ที่อยู่ในเขตพื้นที่ ยิ่ง อบต. มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนมาก การมีส่วนร่วมจัดการศึกษายังมีสูง วิธีการ / ลักษณะการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาและร่วมสนับสนุนทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสิ่งก่อสร้าง ส่วนในด้านวิชาการยังมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยเช่นเดียวกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ ซึ่งจากกรณีศึกษา พบว่า เหตุผลที่ อบต. มีส่วนร่วมด้านวิชาการน้อยเพราะโรงเรียนไม่ได้คาดหวังให้

อบต. เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก ในขณะที่ อบต. ก็ยังเข้าใจว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ประกอบกับ อบต. ส่วนใหญ่ก็ยังเห็นว่าตนเองไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษา

2.2 ความคาดหวังของ อบต. และผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในการจัดและมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

กรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งคาดหวังให้ อบต. จัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบรมวิชาชีพ ที่อ่านหนังสือ ห้องสมุด ศูนย์กีฬา และลานกีฬา ซึ่งบทบาทที่ อบต. คาดหวังมีความใกล้เคียงกับบทบาทที่ อบต. ปฏิบัติจริง ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่คาดหวังสูงกว่า อบต. ซึ่งตรงกันข้ามกับข้อค้นพบเชิงปริมาณที่ พบว่า อบต. มีความคาดหวังสูงกว่าที่ปฏิบัติจริง กล่าวคือ คาดหวังให้ อบต. จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทั้งในรูปแบบของโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเหตุผลประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาคาดหวังให้ อบต. จัดในรูปแบบโรงเรียนชั้นอนุบาล (4 – 5 ขวบ) เพราะเห็นว่าโรงเรียนขาดแคลนครูและเห็นว่า อบต. มีรายได้เพียงพอที่จะจัดได้ และเห็นว่า อบต. ควรดำเนินงานทั้งงานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยมีส่วนงานด้านการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ

ในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบต. และผู้บริหารสถานศึกษา คาดหวังให้ อบต. มีส่วนร่วมจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่นเดียวกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ สำหรับวิธีการ / ลักษณะที่ อบต. ควรมีส่วนร่วม คือ สนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ การร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา ให้ความเห็น คำปรึกษา และร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา ส่วนเรื่องที่ อบต. ควรมีส่วนร่วม นั้น ควรมีส่วนร่วมทั้งในเรื่อง งานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยเห็นว่า อบต. ควรมีส่วนงานด้านการศึกษา

2.3. ความพร้อมของ อบต. ในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

กรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง เห็นว่าตนเองยังไม่พร้อมจัดการศึกษาในระบบในทุกระดับการศึกษา และเห็นว่า อบต. จะพร้อมจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาได้ ในปี 2549 เมื่อมีการโอนงบประมาณและบุคลากรให้ อบต. ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกับ อบต. และเห็นว่า อบต. ยังไม่พร้อมในการดำเนินงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป เนื่องจากขาดส่วนงานด้านการศึกษา

ในด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา อบต. และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า ปัจจุบัน อบต. พร้อมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และเห็นว่าในปี 2549 จะพร้อมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาถึงระดับ ปวช. ทั้งนี้เพราะ อบต. เห็นว่า อบต. จะได้รับ

การจัดสรรงบประมาณมากขึ้นในปี 2549 นอกจากนี้ยังเห็นว่าปัจจุบัน อบต. ยังไม่พร้อมมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ

2.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

จากกรณีศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมจัดการศึกษา คือ ผู้บริหาร อบต. เห็นความสำคัญของการศึกษา มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับ อบต. ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ แต่มีปัจจัยที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากข้อค้นพบเชิงปริมาณ คือ การแข่งขันทางการเมือง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนสถานศึกษา นอกจากนี้ปัจจัยผู้บริหาร อบต. มีความสำคัญมากกว่ารายได้ของ อบต.

สำหรับปัจจัยอุปสรรคที่สำคัญ คือ ผู้บริหาร อบต. เช่นกัน แต่เป็นไปในทิศทางตรงข้ามกัน คือ ผู้บริหาร อบต. ยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ขาดภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางการศึกษา สมาชิกสภาขาดความรู้ ความเข้าใจบทบาทของ อบต. ด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ แต่มีปัจจัยอุปสรรคที่พบเพิ่มขึ้นจากข้อค้นพบเชิงปริมาณ คือ ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารงานภายใน อบต. ที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร อบต. บ่อย ทำให้การบริหารงานไม่ต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบเชิงปริมาณและจากกรณีศึกษา มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบัน อบต. ยังมีบทบาทในการจัดการศึกษาน้อย กล่าวคือ อบต. มีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพียงระดับเดียว โดยจัดอนุบาล 3 ขวบ ในโรงเรียน อันเนื่องมาจากรัฐมีนโยบายถ่ายโอนการจัดอนุบาล 3 ขวบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการจัดการศึกษานอกระบบโดยจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ยังมี อบต. ใดที่จัดการศึกษาในระดับที่สูงกว่า เนื่องจากจะต้องผ่านการประเมินความพร้อม ซึ่งในขณะนี้การจัดทำเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จ จึงทำให้ อบต. บางแห่งที่อาจจะมีความพร้อมไม่มีโอกาสจัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้ในสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งจัดทำเกณฑ์การประเมินความพร้อม เพื่อเปิดโอกาสให้ อบต. ที่มีความพร้อมจัดการศึกษาระดับที่สูงขึ้น

นอกจากการจัดศูนย์พัฒนาเด็กและจัดอนุบาล 3 ขวบแล้ว อบต. ยังจัดการศึกษานอกระบบโดยการจัดอบรม ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพ และจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์กีฬา/นันทนาการ/ลานกีฬา

ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จำกัดอยู่ที่การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา และโดยเฉพาะรูปแบบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดอบรม ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพ และการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวนี้ อบต. สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องลงทุนสูงเมื่อเทียบกับการจัดการศึกษาในระบบ

เมื่อพิจารณาในเรื่องความคาดหวังและความพร้อมของ อบต. ในการจัดการศึกษาตามอัยาศัย ซึ่งพบว่า อบต. มีความคาดหวังและเห็นว่า อบต. มีความพร้อมในการจัดการศึกษาตามอัยาศัยสูงกว่าการจัดการศึกษาในระบบ ทำให้เห็นว่า การจัดการศึกษาตามอัยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลาย ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 น่าจะเป็นบทบาทที่เหมาะสม ในระยะเริ่มต้นในการถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้กับ อบต. ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับ อบต. ชั้น 4-5 ซึ่งมีรายได้น้อย และหากสามารถใช้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีอยู่ในชุมชน ให้เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ จะเป็นการสร้างให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยมี อบต. เป็นแกนในการจัดการศึกษา ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยการระดมทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในการศึกษา ก็จะทำให้บทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษาตามอัยาศัยมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่า อบต. ยังมีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบ โดยเฉพาะการจัดอบรมวิชาชีพ ซึ่ง อบต. ส่วนใหญ่จัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเป็นรายวิชา แต่ข้อค้นพบจากกรณีศึกษา แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มาอบรมมีจำนวนน้อย และนำไปประกอบอาชีพ เพียงไม่กี่ราย ส่วนใหญ่ผู้ที่อบรมให้เหตุผลว่า มาอบรมเพราะอยากรู้ ยังไม่คิดจะประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของอาชีพที่ อบต. จัดให้กับคนในชุมชน พบว่า เนื้อหาที่จัดไม่สอดคล้องหรือเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างอาชีพหลัก การทำมาหากิน หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชนเท่าที่ควร ดังนั้นหาก อบต. จะจัดการศึกษานอกระบบ ในรูปการจัดฝึกอบรมอาชีพ จำเป็นต้องสำรวจและวิเคราะห์ความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชนก่อน

ดังนั้น หาก อบต. จัดอบรมอาชีพที่สามารถสร้างงานให้กับคนในชุมชน โดยมีตลาดรองรับแรงงานที่ผลิตขึ้นหรือผู้รับการอบรมสามารถสร้างงานได้เอง จำเป็นต้องประสานหลายฝ่าย โดยเฉพาะสถานประกอบการ ซึ่งจะ เป็นผู้กำหนดความต้องการกำลังคน สถาบันการศึกษาที่มีความรู้ เทคนิควิชาการที่จะช่วยพัฒนาฝีมือแรงงานของผู้เข้ารับการอบรม และ อบต. ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน ในฐานะผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนและผู้ประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา และ สถานประกอบการ ดังนั้น การจัดการศึกษาของ อบต. จึงจำเป็นต้องมีความหลากหลาย ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เนื่องจาก อบต. มีความพร้อมที่แตกต่างกัน

2. การบริหารจัดการศึกษาของ อบต. ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษาที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษา แม้ว่าในปัจจุบัน อบต. มีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และฝึกอบรมวิชาชีพ แต่ยังไม่มีส่วนงานที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาโดยตรง งานด้านการศึกษาเป็น "งานฝาก" อยู่ที่สำนักงานปลัด อบต. ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านการศึกษายังไม่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษา การเข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านวิชาการมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ

จากกรณีศึกษา ปลัด อบต. ได้มอบหมายให้รองปลัด อบต. เป็นผู้รับผิดชอบ โดยรองปลัด อบต. ไม่มีพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษามาก่อนและพบว่าคณะกรรมการของศูนย์ฯ ยังไม่มีผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษาร่วมเป็นกรรมการ และยังไม่ได้มี บทบาทในการบริหารงานของศูนย์ฯ บุคลากรของศูนย์ฯ ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อม และขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ในส่วนของ การจัดฝึกอบรมวิชาชีพและการจัดกลุ่มอาชีพยังไม่สอดคล้องกับบริบทชุมชน และไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ อบต. สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

ข้อค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า บทบาทของ อบต. ในการจัดการศึกษาถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข "ความเป็นวิชาการ" แต่เนื่องจาก อบต. ต้องดำเนินการตามนโยบายการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ดังนั้นการเสริมเรื่องวิชาการ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การดูงาน หรือการจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและนอกชุมชนเข้าร่วมเป็นกรรมการ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ อบต. ควรให้ความสนใจ เพราะจะเป็นระบบทดแทน ซึ่งเป็นทางออกที่จะช่วยให้ อบต. สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้และร่วมกันทำกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น สำหรับการ จัดให้มีส่วนงานการศึกษาเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการศึกษาของ อบต. นั้น ก็เป็นทางออกอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้ อบต. สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น เพราะมีการกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของงานที่ชัดเจน ซึ่งในขณะนี้ได้มีประกาศของคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนตำบล เรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ ซึ่งเปิดโอกาสให้ อบต. มีส่วนงานด้านการศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม การที่จะจัดให้มีส่วนงานการศึกษาในโครงสร้างองค์การของ อบต. ควรคำนึงปริมาณงานการจัดการศึกษาที่ อบต. จะดำเนินงาน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของ อบต. แต่ละแห่ง

3. อบท. ส่วนใหญ่ยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมด้านวิชาการน้อย ลักษณะการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนทรัพยากรมากกว่าการให้ความคิดเห็นด้านวิชาการ การที่ อบท. ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทด้านวิชาการเท่าที่ควรนั้น จากข้อค้นพบที่ได้จากกรณีศึกษา พบว่าเนื่องจากสมาชิกสภา อบท. ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทของ อบท. ด้านการศึกษาโดยเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของโรงเรียน และโรงเรียนยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ อบท. มีส่วนร่วมด้านวิชาการ เพราะเห็นว่าสมาชิกสภา อบท. ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และขาดความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษา จากกรณีศึกษายังพบว่า อบท. ที่มีผู้บริหารและสมาชิกสภา อบท. ที่มีความรู้ ความสามารถจะมีบทบาทด้านวิชาการมากกว่า อบท. ที่มีผู้บริหารและสมาชิกสภา อบท. ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen (1979: 35) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติบทบาทได้ เนื่องมาจากความไม่เข้าใจในบทบาทและไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้น ดังนั้นการที่สมาชิกสภา อบท. มีวุฒิการศึกษาไม่สูงนักอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแสดงบทบาทนั้นๆ ได้ ดังจะเห็นได้จากการแสดงบทบาทของ อบท. ที่จำกัดอยู่เพียงการสนับสนุนทรัพยากร ในรูปของงบประมาณหรือเงินสนับสนุน โดยเฉพาะด้านสิ่งก่อสร้าง ด้านวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ และอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ จากข้อค้นพบดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงมหาดไทยควรจะได้เตรียมความพร้อมแก่สมาชิกสภา อบท. ได้ความรู้ความเข้าใจในบทบาท และมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการเข้าไปมีบทบาทจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เปิดโอกาสให้องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาได้ในหลายลักษณะ เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 27 การนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้เป็นที่ปรึกษาในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 57 ดังนั้น ความรู้ที่จำเป็นในการจัดการศึกษาจึงเป็นความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในบทบาทของ อบท. ความรู้ความเข้าใจและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดและมีส่วนร่วมบริหารงานทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการ

4. จากข้อค้นพบเชิงปริมาณ ปรากฏชัดเจนว่า ปัจจัยเกี่ยวกับคนเป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการจัดและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ อบท. กล่าวคือ เจตคติของสมาชิกสภา อบท. และบุคลากรที่มีต่อการศึกษา ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้บริหาร อบท. เป็นปัจจัยเสริม ส่วนประสบการณ์ในการจัดการศึกษาของสมาชิกสภา อบท. และบุคลากรของ อบท. ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการศึกษาของสมาชิกและบุคลากรของ อบท. เป็นปัจจัยอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากกรณีศึกษา ที่พบว่า การที่ผู้บริหาร อบท. เห็นความสำคัญของการศึกษา มีภาวะผู้นำ และวิสัยทัศน์ทางการศึกษา เป็นปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญมากกว่ารายได้ของ อบท. ดังจะเห็นได้จากกรณีศึกษาที่ 1 ซึ่งมีบทบาทด้าน

การศึกษามาก มีผู้บริหาร อบต. ที่มีคุณลักษณะดังกล่าว ในขณะที่กรณีศึกษาที่ 2 ซึ่งมีบทบาทด้าน การศึกษาน้อย แม้ว่าจะมีลักษณะใกล้เคียงกันทั้งในด้านรายได้ ระดับชั้นของ อบต. นอกจากนี้เมื่อ พิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ก็ยังพบว่าความสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ อบต. เป็นปัจจัยสำคัญ เช่นกัน กิจกรรมการพัฒนาบุคลากรจึงต้องเน้นในเรื่อง การเสริมสร้าง ภาวะผู้นำแก่ สมาชิกสภา อบต.

5. อบต.ที่มีรายได้สูงส่วนใหญ่จะนำรายได้มาใช้จ่ายเพื่อการศึกษาสูงกว่า อบต. ที่มีรายได้ต่ำ และ อบต.มีการนำรายได้ของ อบต.มาใช้จ่ายเพื่อการศึกษาสูงกว่างบประมาณที่ได้รับอุดหนุนจากรัฐบาล แสดงถึงความเต็มใจของ อบต. ที่จะลงทุนด้านการศึกษา นอกจากนี้ยัง พบว่า ปัจจุบันมี อบต.ที่ใช้งบประมาณเพื่อการก่อสร้างไปแล้วค่อนข้างมาก ทำให้ความจำเป็นใน เรื่องการก่อสร้าง ใกล้เคียงอิมตัว และน่าจะสามารถนำงบประมาณของ อบต.มาลงทุนด้านการศึกษาได้ มากขึ้น ดังนั้น อบต.ที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากร และมีความต้องการที่จะจัดการศึกษาจึง สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้จัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ สำหรับ อบต.ที่มี รายได้ต่ำแต่นำรายได้มาใช้จ่ายเพื่อการศึกษาสูงกว่า อบต.ที่มีรายได้สูงกว่า น่าจะได้ศึกษา เปรียบเทียบในเชิงลึกว่า อะไรเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 อบต.ทุกแห่งควรจัดการศึกษาอย่างน้อยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยคำนึงถึง ความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น การจัดการศึกษาของ อบต. ควรมี รูปแบบที่หลากหลายตามความพร้อมโดย อบต. ที่มีความพร้อมสูงควรให้จัดการศึกษาในระบบเอง อบต. ที่มีความพร้อมปานกลางอาจจัดการศึกษาในระบบในลักษณะที่เป็นเครือข่าย ส่วนกลุ่มที่ยัง ไม่พร้อมควรจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นการระดมทรัพยากรใน ท้องถิ่นมาใช้เพื่อการศึกษา

1.2 ควรจัดให้มีระบบทดแทน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านวิชาการให้แก่ อบต. ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษา หรือคณะกรรมการวิชาการ ซึ่ง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัด การศึกษา ให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการ และติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษา

1.3 อบต. ควรวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนก่อนจัดการศึกษา เพื่อให้ สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและความต้องการของประชาชน เพื่อให้ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ โดยประสานงานและร่วมมือกับฝ่ายรัฐบาล เอกชน องค์กรพัฒนา

เอกชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นระบบและเกิดการเชื่อมโยงอย่างเป็นเครือข่าย ตั้งแต่เริ่มวางแผนดำเนินการ จนถึงขั้นตอนติดตามประเมินผล

1.4 สถานศึกษาของ อบต. ควรรวมกลุ่มกันเองหรือรวมกลุ่มกับสถานศึกษาต่างสังกัดที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อช่วยเหลือ/แลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันจัดบริการให้แก่เด็กในพื้นที่

1.5 หน่วยงานด้านการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด/อำเภอ และโรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่ อบต. ที่จัดการศึกษาทั้งในเรื่องการพัฒนาบุคลากร การนิเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุคลากรในการจัดการศึกษาของ อบต. เช่น การจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การฝึกอบรบวิชาชีพ

1.6 กระทรวงมหาดไทยควรร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาของ อบต. ผู้บริหารและสมาชิกสภา อบต. ให้มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา เห็นความสำคัญและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่น และมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทด้านการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไป รวมถึงความสามารถในการบริหารและการจัดการศึกษา ก่อนและระหว่างการดำเนินการจัดการศึกษา โดยจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ และจัดทำคู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษา โดยรวมทั้งนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ อบต. ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.7 กรณีที่ อบต. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบควรจัดให้มีส่วนงานการศึกษาในโครงสร้างองค์การของ อบต. โดยมีบุคลากรที่รับผิดชอบการศึกษาเป็นการเฉพาะ ในส่วนของพนักงานตำบลซึ่งเป็นพนักงานประจำให้มีเท่าที่จำเป็นกับความต้องการของท้องถิ่น โดยให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และใช้วิธีการจ้างบุคลากร ลูกจ้างชั่วคราวตามความต้องการ เพื่อไม่ให้เป็นการด้านงบประมาณแก่ อบต. และคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนบุคลากรได้ง่ายเมื่อความจำเป็นทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไป

1.8 กระทรวงศึกษาธิการควรเร่งจัดทำเกณฑ์การประเมินความพร้อมของ อบต. ในการจัดการศึกษา และดำเนินการประเมินความพร้อมของ อบต. และร่วมกับกระทรวงมหาดไทยในการวางแผนการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาให้แก่ อบต. และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ อบต. ขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการต้องสร้างความตระหนักให้แก่สถานศึกษาในการให้ อบต. มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ อบต. ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ

สำหรับสถานศึกษาเอง ก็ควรเปิดโอกาสให้ อบต. เข้าไปมีส่วนร่วมในด้านวิชาการมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การจัดทำหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบที่หลากหลายในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ อบต.

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารของ อบต. เพื่อเป็นการรองรับนโยบายกระจายอำนาจการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารของ อบต. ในการจัดและมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบเครือข่ายในการจัดการศึกษาของ อบต. ทั้งในรูปแบบที่เป็นเครือข่ายของ อบต. เอง และรูปแบบที่เป็นเครือข่ายระหว่าง อบต. กับหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.4 ควรมีการศึกษาค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของ อบต. เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของ อบต. ในด้านการศึกษา